

A királydráma utolsó felvonása ^[1]

Tihanytól Madeiráig

IV. Károly visszatérési kísérletei - az azokat kísérő káosz, zűrzavar és sikertelenség ellenére is - a 20. század legizgalmasabb fejezetei közé tartoznak. 1921-ben szabályos hatalmi harc zajlott le Magyarországon, amelynek során a felek nem azonos feltételekkel és eltérő eszközökkel küzdöttek céljaik eléréseért. Ennek a párviadalnak - a szakirodalomban is általában csupán néhány mondatban érintették - epilógusát levéltári dokumentumok segítségével mutatjuk be.

Bevezető

A húsvéti királylátogatás után az ekkor még jelentős befolyású királypártiak (legalábbis a kérdést elodázní nem akaró karlisták) részéről „*a játék... teljes titokban azzal a céllal folyt, hogy Budapesten erőszakkal is végrehajthassák a fait accompli-t*”. A pragmatikus *Bethlen István* kormánya ugyanakkor - elvileg elismerve a *vis major* által távollattott uralkodó legitím jogait, de elvetve minden radikális megoldást - a királykérdés megoldásának elhalasztásán, illetve diplomáciai lépésekkel és hatalmi eszközökkel Károly törekvéseinek elbuktatásán fáradozott. Az események fonálát ott vesszük fel, amikor már minden eldőlt, a visszatérési kísérlet elbukott - Tihanyban.

Leopold Antal kanonok, *Csernoch János* prímás, esztergomi érsek bizalmasa így számolt be a helyszínről: „*A bencés kolostor ostromlott vár benyomását tette. Minden kapunál, ablaknál és ajtónál őrség állt*”. *Nagy Pál* m. kir. gyalogsági tábornok, aki a második visszatérési kísérlet hírére tért vissza a nyugállományból a tényleges katonai szolgálatba, és Budaörsnél a kormányhű csapatokat irányította, alaposan megszervezte a király és kíséretének vasúti szállítását és tihanyi védelmét. Lojalitásának az lett a jutalma, hogy 1922-től ő lett a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka. **(Lásd az 1. számú forrást!)**

Persze, a kormány mindent el is követett, hogy a történeteket a számára megfelelő mederbe terelje. *Bánffy Miklós* külügyminiszter már 1921. október 22-én beavatta az eseményekbe a nagyhatalmak budapesti képviselőit, és *Sir Thomas Beaumont Hohler* brit főmegbízott szerint megkérte őket, hogy újítsák meg tavaszi tiltakozó jegyzéküket „*bármely Habsburg visszatérése ellen*,” és *Horthy Miklós* kormányzó is az antant hatalmak erőlyes fellépését sürgette, hogy ne neki kelljen letartóztatni és lemondásra kényszeríteni az uralkodót.

Bethlen már 1921. október 22-én a következő táviratot intézte valamennyi főispánhoz: „*Cenzúra szigorúan utasítandó: Károly király magyarországi látogatásáról csupán a félhivatalos M.T.I. közleményei engedélyezhetők. Minden egyéb törlendő. Legszigorúbb ellenőrzést kérek. Lapok előzetes cenzúra alá helyezendők, terjesztés csak kész lappéldány ügyviszi felülvizsgálása után kezdhető meg. Hangzatos címek mellőzendők. Tilos végül IV. Károlytól vagy környezetétől származó minden közlemény publikálása*”. Nem véletlen ezek után, hogy a miniszterelnök 1921. november végén elégedetten mondhatott köszönetet *Kozma Miklósnak*, a Magyar Távirati Iroda vezetőjének, hiszen a szervezet budapesti központja és vidéki fiókjai is „*kifogástalanul működtek*”, sőt „*Jelkes buzgalommal végezték feladatukat*,” amelynek eredményeként az „*ország az eseményekről állandóan híven tájékoztatva volt és rémhírek, valamint ártó szándékú hírszéltekélek elterjedni nem tudtak*”.

A cenzúra mellett a kormánypárti propagandagépezet folyamatosan gyártotta a másik fél harcmoratór bemocskoló és tisztességtelenségét igazoló álhíreket. Ezekon kívül megvizsgálták a különböző minisztériumok tisztikarának a visszatérési kísérlet napjaiban tanúsított magatartását is. *Walko Lajos*, a pénzügyminisztérium adminisztratív vezetője Bethlen 1921. október 26-i átiratára válaszul azt közölte a kormányfővel, hogy a munkatársak magatartása „*kifogástalan volt*,” és „*semmi olyan jelenséget nem észlelt, amelynél fogva*” külön vizsgálat indítása szükségessé vált volna.

A kormány kezdettől fogva - már a Törökbálint közelében lezajlott fegyverszüneti tárgyalásokon, aztán később Tihanyban is - azt akarta elérni, hogy Károly önként mondjon le a trónjáról. Ezért aztán kész nyilatkozattervezetekkel bombázta az uralkodót (arra is ügyeltek, hogy nem csupán a trónról, hanem az uralkodói jogairól való lemondást is tartalmazza a dokumentum, hogy elkerülhető legyen az eckartsau-i levélhez hasonló jogi hercehurca, ugyanakkor a lemondás csak a király személyére vonatkozott volna). A király azonban nem állt kötelnek, sőt fogadni sem volt hajlandó a meggyőződése szerint forradalmi ellenállást gyakorló kormány által tárgyalni küldött Kánya Kálmán és Csáky Imre gróftól (egy későbbi és egy korábbi külügyminisztert), csak közvetítők útján értesült Budapest szándékairól, és az esztergomi érseknek adta át a külföldi nyomás miatt részéről eleve törvénytelennek tartott detronizálás elleni írásos tiltakozását is, amelyben kifejezetten fenntartotta az apostoli királyt megillető jogait. **(Lásd a 2/a-b. számú forrást!)**

A kormányfő álláspontjáról egyértelműen meggyőződhetett az uralkodó. Bethlen 1921. október 29-én a Károlynak küldött előterjesztésében a „*kellő szővirágok után*”, illetve a nyugati hatalmak és a kisantant „*több mint tízszeres túlerejére*”, a fegyveres ellenállás kilátástalanságára és a nemzetet és a dinasztiát fenyegető végveszélyre hivatkozva választás elé állította királyát: vagy a detronizációt fogadja el, vagy önként mond le a trónról, egyéb megoldás nem létezik. A trónfosztás mellett az az érv szól, vélekedett a miniszterelnök, hogy a király hozzájárulása nélkül közjogilag érvénytelen maradna, azaz kedvezőbb külpolitikai keretfeltételek esetén a törvényes rend helyreállítását nem akadályozná. „*Beható mérlegelés után*” azonban mégis az önkéntes lemondást javasolja, mert az csak Károly személyére vonatkozna, és a „*trónöröklési rendre befolyással nem bír*”. Ráadásul a koronás királynak a nemzet érdekében hozott áldozata „*egy újabb, az elévülhetetlen hála érzetén alapuló kapcsot létesít a nemzet és az uralkodóház között*”. A detronizáció - ahogy az 1919-ben Ausztriában is történt - forradalmi aktusként, illetve a külső kényszer miatt amúgy is elfogadhatatlan a legitímisták számára, és a miniszterelnök a feszült belpolitikai helyzet további élezésében sem volt érdekelt.

Az uralkodó tanácsadói, főleg a mellette végig kitartó *Gratz Gusztáv*, azt tanácsolták a királynak, hogy az adott helyzetben nehéz lesz elkerülni a lemondást, de ezzel párhuzamosan el kell ismertetni a magyar kormánnyal a trónörökös, *Ottó* főherceg trónigényét. A kormány tárgyalói már október 27-én tájékoztatták Budapestet, hogy az önkéntes lemondás csak azzal a feltétellel jöhetne szóba, ha Károly „*a kormányzó és a kormány részéről szigorúan titkos jellegű biztosítékot kapna az iránt, hogy a lemondás után a magyar kormány a dinasztia érdekeinek megővését fogja továbbra is szem előtt tartani. Vonatkozik ez elsősorban Ottó trónörökösnek annak idején való trónra juttatására*.” Kánya és Csáky szerint viszont „*elkerülhetetlen fog válni ez esetben király megélhetéséről megfelelően anyagilag gondoskodni*.”

Minden biznnyal ezután juttatták el az uralkodóhoz azt az előre elkészített iratot, amelyről ismét csupán a király aláírása és a dátum hiányzott - ugyanakkor Horthy és Bethlen aláírásával igazolták, hogy tudomásul veszik az abban foglaltakat. Eszerint az uralkodó eleve semmisnek tekinti a lemondását magában foglaló okiratot és az csak akkor fog jogervényessé válni, amikor a „*pragmatica sanctio értelmében trónutódlásra hivatott fiát*” a magyar koronával megkoronázzák. A titkos okiratot megőrzésre a Szentiszéknak fogják átadni - ahogy ez Károly ausztriai detronizációjakor is történt nevezetes feldkírcsi manifesztumával. Károly ezt sem fogadta el, hiszen ez az okirat, „*a Vatikánban elsüllyesztve, nem lehetett a kezében ütőkártya*”. **(Lásd a 3/a-b. számú forrást!)**

A magyar kormány folyamatos kapcsolatban állt a nagyhatalmakkal, és el is érte, hogy kijelöljék Károly végleges száműzetési helyét, a portugálok által felajánlott Madeira szigetét. Mivel azonban Károly nem volt hajlandó szóba állni magyar politikai tényezőkkel és önkéntesen leköszönni a trónról, ezért a Bethlen-kormány maga nyújtotta be a megfelelő törvényjavaslatot.

Miközben a kisantant államainak kardcsörtető politikája gondoskodott a saját szenzációéhségének csillapításáról és a saját, tisztességgel megoldozott közvéleményük harcckészültségben tartásáról, minden, tulajdonképpen már egy hete nem létező veszély elmúlt: Károly és Zita elhagyták Tihanyt és Baján a *Glowworm* cirkáló, majd a romániai Sulina kikötőjében horgonyzó *Cardiff* angol hadihajó fedélzetére léptek.

A Nemzetgyűlés rövid vita után november 6-án megszavazta a „*IV. Károly Öfelsége uralkodói jogainak és a Habsburg ház trónörökösödésének megszűnéséről*” szóló törvényjavaslatot. A törvény szövege tulajdonképpen nem zárja ki, hogy a Habsburg-leszármazott a későbbiekben a magyar trónra lépjen, csupán az

automatikus trónöröklési jogukat szüntette meg. Voltak is kísérletek - mind nemzetgyűlési képviselők, mind a nagyhatalmak részéről - a precízebb, *expressis verbis* megfogalmazás érdekében, de végül maradt az eredeti törvényszöveg. Az 1921:XLVII. tc. „*egy rendbeli példányának átvételéről és szabályszerű elhelyeztetéséről*” Csánki Dezső, helyettes államtitkár, országos levéltári főigazgató elismervénye tanúskodik . **(Lásd a 4. számú forrást!)**

Már a fegyverszüneti tárgyalásokon nyilvánvalóvá tették a kormány képviselői, hogy a katonák amnesztiát kapnak, ugyanakkor a visszatérési kísérletben részt vett tisztek katonai, a politikusokat polgári bíróság elé állítják. *Eszterházy Ferenc* tatai kastélyában közöttük is *Gratz Gusztáv*, *Rakovszky István* és *Andrássy Gyula* - a mentelmi joggal nem törődve, lázadás vádjával - letartóztatásukat. A király ragaszkodott ahhoz, hogy a három politikus vele maradjon, így végül - immár fogolyként - követhették őt Tihanyba . Andrássy és Rakovszky nem sokkal később az esztergomi érsek különvonatán Budapestre távoztak . Bethlen 1921. november 24-én látogatást tett a kereszténypártban, amelynek vezetője a bírói eljárás nélkül, a kormánytól függő ügyészégi eljárással börtönben tartott Andrássy Gyula volt. A feljegyzések szerint a barátságos hangulatú beszélgetés során Bethlen kijelentette, hogy „*a kormány szívesen szabadon engedné Andrássyékát, de attól tart, hogy ez a cselekedete szembetalálkoznék a nép hangulatával, mert azt mondanák, hogy a kormány kedvezésben részesíti a grófokat.*” Ezzel a mondatával azonban azt is elárulta a kormányfő, hogy Andrássy valójában a kormány foglya, hiszen az ő akaratuktól függ, hogy kiengedik, vagy továbbra is fogva tartják .

1921. november 22-én készült a nemzetgyűlés mentelmi bizottságának jelentése, amely 9:8-as szavazati aránnyal tudomásul vette a kormány intézkedéseit és javasolta a mentelmi jog felfüggesztését. December 7-én vette kezdetét a nemzetgyűlésben a letartóztatott legitimista képviselők mentelmi jogának tárgyalása. A december 17-én, jelentős többséggel megszületett határozatig lefolytatott vita ,
a kicsinyes bizonyítási eljárás mellett lényegében a szabad királyválasztók és a legitimisták politikai vitájává vált. " Két nappal később a vádirat is elkészült.

A letartóztatott legitimista vezetőket 1921. december végéig tartották fogva. Elsőként közülük Andrássy Gyula hagyhatta el december 21-én este a Fő utcai államfogházat . A perbe fogottak - Andrássy, Rakovszky és Gratzon kívül többek között *gróf Sigray Antal*, *Borovicsényi Aladár* és *Beniczky Ödön* - átlagosan tízheti vizsgálati fogság után, óvadék letételével szabadultak. Mindenesetre így senki sem zavarhatta meg sem a detronizációs törvény elfogadását (azon eleve nem vettek részt a legitimista képviselők), sem az átalakított Bethlen-kormány bemutatását (december elején került például a belügyminiszteri székbe *Klebensberg Kuno*). 1922. január közepéig tartott ez a kegyelmi állapot a kormány számára, akkor Andrássy nagy beszédben támadta Bethlent és ismertette a legitimisták törekvéseit.

Milotay István újságíró, nemzetgyűlési képviselő leírásából ismerjük Bethlen és Horthy perrel kapcsolatos álláspontját. „*Rövid úton*” elbánni mégsem lehetett a legitimista vezetőkkel, de bíróság elé állításukat sem merték megkockáztatni. Ez ugyanis „nagyon kétélű kísérlet lett volna.” Nem kívánt részletek kerülhettek volna a nyilvánosság tudomására a kormányzó, illetve egyes politikusok és katonák viselkedéséről. Végül „*csöndben, mintha semmi sem történt volna, szabadon eresztették*” őket . A kormányzó, aki a hatalom átadását „*valamiféle morális és jogi önigazolás*” fedezékébe bújva tagadta meg, miközben korábban számos kalandor vállalkozást (így a bajor szélsőjobboldali körökkel ápol kapcsolatot és a nyugat-magyarországi kérdés kedvezőtlen lezárását elodázo fegyveres felkelést) lelkesen támogattott, csak 1924. július 21-én rendelte el a perük törlését . Erről pusztán egy bejegyzés tanúskodik az Igazságügyminisztériumi Levéltár fennmaradt anyagában . *Vázsonyi Vilmos*, Gratz Gusztáv védője elégedetten nyilatkozott, hiszen szerinte „*az egész pör céltalan volt, hiszen »frivolitás« nélkül nem lehetett volna elítélni az úgynevezett »királypuccs« egyik vádlottját sem.*” **(Lásd az 5. számú forrást!)**

Felmérték a különböző minisztériumoknál a király „*két ízben való itt tartózkodásával kapcsolatosan felmerült*” költségeket . *Vass József* vallás- és közoktatásügyi miniszter azt javasolta a miniszterelnöknek, hogy a magyar királyi kormány fejezze ki köszönetét a magyar bencés rend vezetőségének, amiért Pannonhalmra „*az október végi súlyos események között minden elismerést kiérdemlő készséggel állott*” a kormány rendelkezésére . A fennmaradt iratok között nincs nyoma annak, hogy megtörtént-e a hivatalos köszönetnyilvánítás. Ugyanakkor a felmerült kiadásokkal kapcsolatos kérdésre *Bárdos Remig* pannonhalmi főpátp röviden válaszolt: „*A királyi pár öfelségét kísértevel együtt vendégemül tekintettem, utánuk tehát megtérítés nem jár .*”

Érdekes adalék, hogy *Somssich József* vatikáni követ levélben számolt be az október-novemberi magyarországi események római visszhangjáról. Eszerint XV. Benedek sajnálkozott Károly király „*időszerte kísérlete*” miatt. A pápa két kiutat látott, vagy Horthy királyválasztását, vagy egy román-magyar perszonáluniót. Számára egyik sem volt „*szimpatikus*,” de az utóbbinak adná az elsőbbséget, mert szerinte „*lehetetlen, hogy protestáns fő viselje Szent István koronáját, ezen par excellence katolikus szimbólumot.*” *Somssich* ugyanakkor azzal védte meg a magyar kormány által alkalmazott eszközöket, melyek „*a magyar lovagias érzés szempontjából a legfájdalmasabbak és legelleneszevesebbek voltak*,” hogy az intézkedéseket „*az entente diktálta, magyar részről pedig a halálfélelem.*”

A királyi család ellátásának költségéről hosszabb vita kezdődött a szövetséges kormányok és az őt érintett utódállam között. Mielőtt a kérdés megnyugtatóan rendeződött volna, Károly 1922. április elsején, 35 évesen elhunyt. A belügyminiszter valamennyi főispánnak szóló táviratban rendelkezett „*a színházak és mulatóhelyek zárva tartásáról, az éttermekben és kávéházakban a zene szüneteltetéséről, a középületekre gyászlobogók kitűzéséről .*” Sopron vármegye törvényhatósági bizottságának részvénytílatkozata IV. Károlyt a Szent Korona „*egységének és épségének szimbólumaként*” méltatta, aki „*mint Magyarország megkoronázott királya, megtörhetetlen esküje által még hamvaiban is hirdeti Magyarország soha el nem múlt eszméjét.*”

A király halála új helyzetet eredményezett. A kormányerők és főleg a kormányzó „*detronizációs lelkiismerete felszabadult*,” a folyamatos puccsok kiáltók sem számolhattak be többé naponta újabb Habsburg ármányról. 1922. április 2-án a különböző legitimista frakciók vezetői értekezletet tartottak Andrássy lakásán, ahol megállapították, hogy Károly halála folytán „*első szülőlt fia, II. Ottó a magyar király, akinek megkoronázását vis major gátolja .*” Kinyilvánították azt is, hogy a kiskorú király jogait és érdekeit a királyné hivatott képviselni. Utóbbi ünnepélyes nyilatkozatban fiát a *pragmatica sanctio* értelmében királyként köszöntötte, a saját pecsétjével hitelesített alábbi dokumentumot 1922. április végén ennek megfelelően „*II. Ottó uralkodásának Első évében*” jegyezte. **(Lásd a 6. számú forrást!)**

A legitimisták úgy gondolták, hogy egy sikeres magyarországi restauráció segítségével nem csupán a korábbi osztrák-magyar, illetve magyar-osztrák perszonálunió állítható vissza, de Trianon bélyegítői is meg lehet szabadulni. Szociális népkirályságuk megoldást kínál a társadalmi-gazdasági krízisre, növeli a Duna-menti népek megbékélésének esélyét, és a germán és a szláv óriás időben történő megállítással Európa békéjéhez is hozzájárulhat. „*Meghallgatták őket, de nem hallgattak rájuk*” - fogalmazott Apponyi Albert, a legitimisták ikonikus vezéralakja.

Kétségtelenül ambiciózus programjuk megvalósításához igyekeztek „*a politika által kínált, még ha nem is teljesen megfelelő anyagból a legjobbat kovácsolni, ami abból kovácsolható.*”

Ennek kapcsán azt is hangsúlyozták, hogy a rendezést gátló politikai okok nem csupán a viszonyok módosulásával, de „*azok megítélésének változásával is megszüntethetők.*”

„*Ugy tünik, ezzel az »unortodox« külpolitikai felfogással nagyobb cselekvési szabadságot biztosítottak maguknak, ugyanakkor mérsékelt vezetőik - bármennyire is becsületbeli ügynek tekintették a dinasztia mellett kiállást - egyetértettek Bethlen miniszterelnökkel abban, hogy a királykérdés rendezését a »hétköznapi feladatok« elvégzése után, a »legközelebbi ünnepnapra« kell halasztani.*”

Tevékenységük azonban egy régi birodalmi jelszót látszott igazolni: „*későn és akkor is csak »félíg-meddig.*” Azaz számtalan tárgyalás, egyeztetés és a részletkérdésekről folytatott vita eredménye a döntés- és cselekvésképtelenség lett, csak „*tanácskoztak és kötöttek*” a különböző ügyeken, ahogy ezt Károly az emigrációban önkritikusan elismerte. Néhány tényt mindemellett érdemes hangsúlyozni.

Egyrészt a legitimisták olyan időszakban tettek kísérletet a király visszahozatalára - írja visszaemlékezéseiben Gratz Gusztáv -, „*amelyben a régi Ausztria-Magyarországhoz tartozó országokban még erős monarchista hagyományok éltek, amikor Magyarország a legitimizmus sokkal inkább, mint később, még élő erő volt, amikor Németország még nem lett volna abban a helyzetben, hogy hatékony vétót emeljen a restaurációval szemben, amikor talán még lehetséges lett volna megállítani Ausztriában az Anschluss-mozgalmat, és végül, amikor még egy szerény fegyveres erő is rendelkezésre állt a restaurációs kísérlethez.*”

Hozzátehetjük, mindehhez, hogy Károly király Trianon betűjével nem ütközve (a békeszerződés nem tiltotta a Habsburgok trónra ültetését), az antant tudtával (nem akadályozta a visszatérést) és - a magyar kormánnyal folytatott titkos tárgyalások megfeneklése után - *Aristide Briand* jóindulatú semlegességi ígéretének vagy „*határozott biztatásának*” birtokában, ráadásul egy még félkész állapotban lévő, ekkor még olasz védőernyő alatt formálódó kisantant árnyékában érkezett Magyarországra.

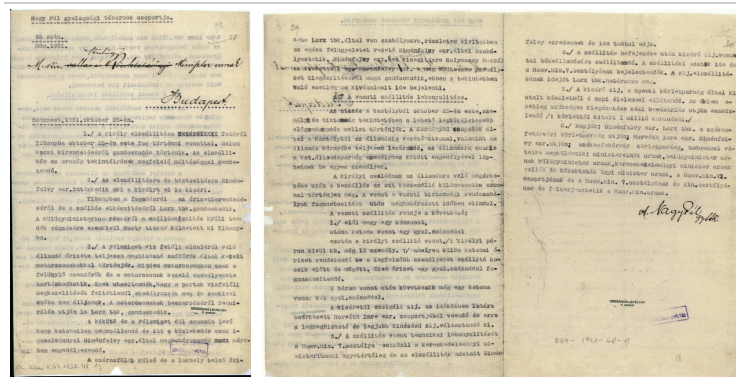
Andrássy 1922. január 4-én, a kereszténypárt értekezletén mondott beszédében annak a meggyőződésének adott hangot, hogy ha azok, akik a királyi hatalom átvételére átgáltak, „*a magyar nemzettel egységesen álltak volna a király mögött, akkor a nagy- és kisantant hiába iparkodott volna nyomást gyakorolni a magyar nemzetre.*” Ehelyett a kormány „*pénteken kimondta, hogy van koronázott király, szombaton vagy vasárnap pedig lövett rá.*” A legitimisták szerint csak egy „*gyűszűnyi merészségre*” lett volna szükség, de abban is bíztak, hogy „*lesz még egyszer ünnep a világon.*” Nem lett.

Egyébiránt a legitimista álláspont szerint a kormány helyezkedett a fegyveres ellenállás talajára törvényes urával szemben, és a szakirodalomban elterjedt megnevezés ellenére „*az egész akciónak sohasem volt célja a kormány ellen való fegyveres erőnek alkalmazása, hanem abból a biztos feltevésből indult ki, hogy a magyar kormányzati tényezők önként át fogják adni a hatalmat, mihelyt a koronás magyar király hazatér*” - fogalmazott a nemzetgyűlésben ismertettet vallomásában Gratz Gusztáv.

Össességében a legitimizmus jóval több volt, mint „*kőkorszakbeli hipertojális mákony*”. Nem véletlen, hogy Hitler a bécsi Heldenplatzon elmondott, sokat emlegetett, de csupán hézagosan idézett beszédének elején a legitimisták függetlenségi, a nagynémet egység útjában álló programját támadta. A „*szív és a törvény szavára hallgató*” elvi politikájuk talán „*utópiába hajló idealizmusnak*” tűnhet, mégis a „*hitek, a remények, a jog és a becsület*” legitimista politikája a két világháború közötti korszakban egyfajta - bár a valóság és fikció határában mozgó - alternatívát képviselt és az országnak „*európaibb pályát jelenthetett volna.*”

Források

1.

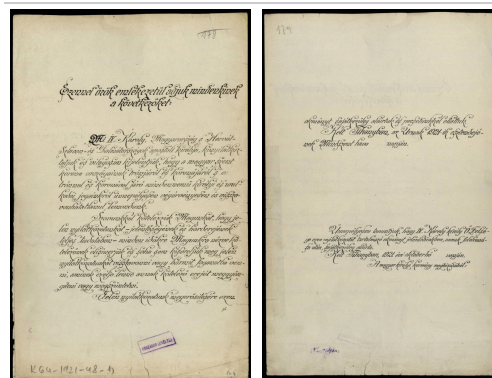

Nagy Pál gyalogsági tábornok tájékoztatója a külügyminiszternek a király Tihanya szállításáról és ottani őrzéséről

Budapest, 1921. október 25.

Az irat jelzete: MNL OL K 64-1921-48-IV. - Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Külügyminisztériumi levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály reservált iratai.
- Eredeti, géppel írt és aláírással ellátott tájékoztató.

2/a.

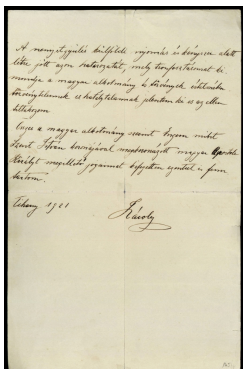

A magyar kir. kormány nyilatkozattervezete IV. Károly lemondásáról

Tihany, 1921. október vége

Az irat jelzete: MNL OL K 64-1921-48-IV. - Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Külügyminisztériumi levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály reservált iratai.
- Eredeti, kézzel írt nyilatkozattervezet.

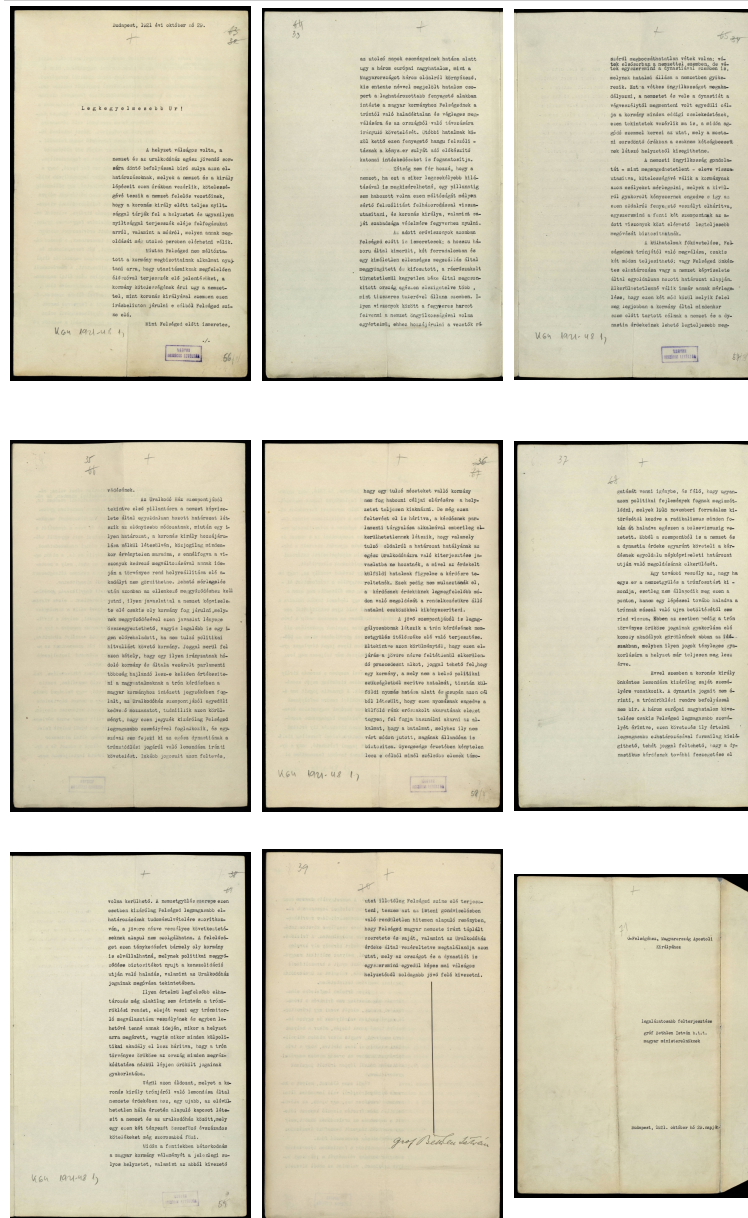
2/b.

Az uralkodó nyilatkozata a trónfosztás ellen tiltakozásáról és a királyt megillető jogai fenntartásáról

Tihany, 1921. október vége

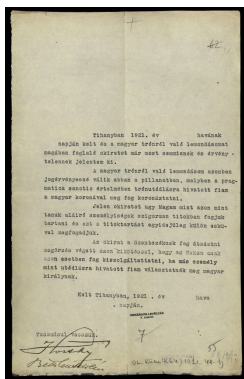
3/a.

Bethlen István miniszterelnök felterjesztése az uralkodóhoz

Budapest, 1921. október 29.

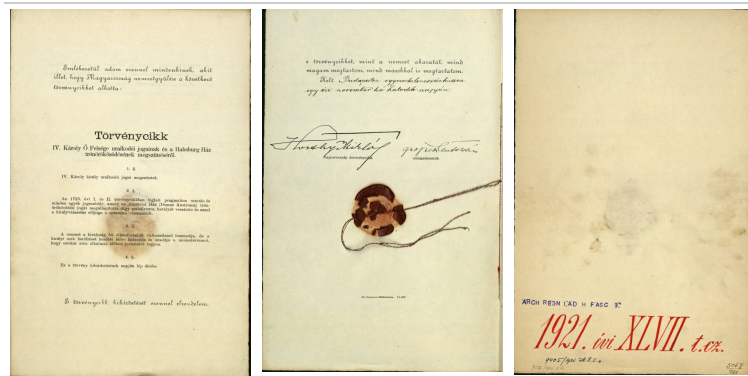
3/b.

Tihany, 1921. október vége

Az irat jelzete: MNL OL K 64-1921-48-IV. - Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Külügyminisztériumi levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály rezervált iratai.
- A tervezet eredeti, géppel írt és aláírásokkal ellátott.

4.

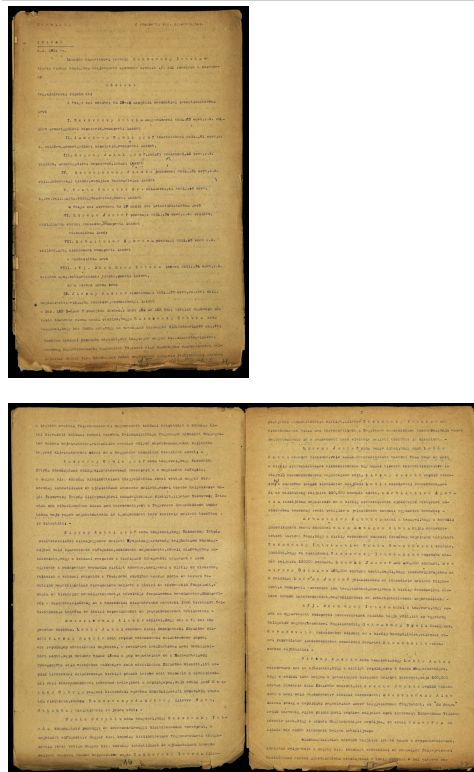

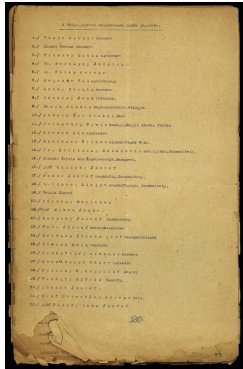
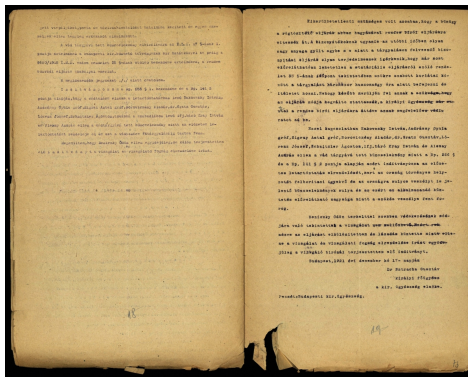
Az 1921. évi XLVII. számú törvény a Habsburg-ház detronizálásáról

Budapest, 1921. november 6.

Az irat jelzete: MNL OL N 45 Lad. H.-Ser. A.-Fasc. 3.-1921:XLVII. - Regnicolaris Levéltár, Archivum Regni, Ladula H. Privilegia recte articuli. - Aláírásokkal és pecséttel ellátott, nyomtatott törvényszöveg.

5.

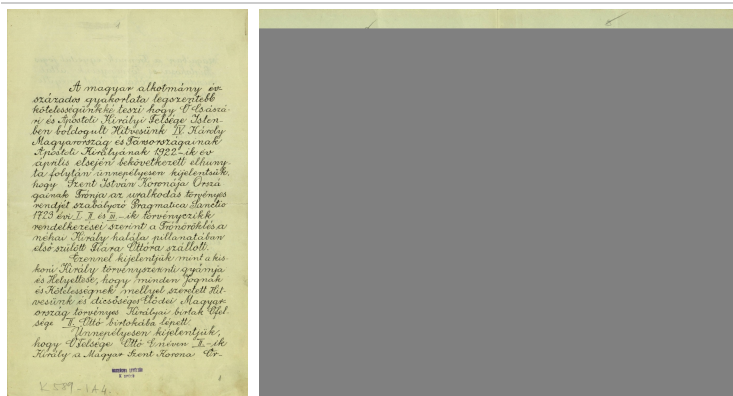

A Budapesti Királyi Ügyészség vádirata a Rakovszky István és társai elleni bűnügyben

Budapest, 1921. december 17.

Az irat jelzete: MNL OL K 64-1921-48-II. - Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Külügyminisztériumi levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály rezervált iratai. - Géppel írt másolat.

6.

Zita királyné nyilatkozata II. Ottó trónigényéről

Funchal (Madeira, Portugália), 1922. április 24.

Az irat jelzete: MNL OL K 589-I-A-4-1922. - Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Államfői hivatali levéltár, Kormányzói kabinetiroda, Kormányzó félhivatalos iratai. - Kézírásos, magyar nyelvű levél „Zita s. k.” aláírással és viaszpecséttel hitelesítve.

Címkék:

[húsvéti királylátogatás](#) [2]

[IV. Károly](#) [3]

[Horthy Miklós](#) [4]

[Bethlen István](#) [5]

[legitimizmus](#) [6]

[Magyar Királyi Honvédség](#) [7]

[Magyar Távirati Iroda](#) [8]

[detronizáció](#) [9]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_kiralydrama_utoolso_felvonasa.html

Hivatkozások

- [1] https://www.archivnet.hu/politika/a_kiralydrama_utoolso_felvonasa.html
- [2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/husveti-kiralylatogatas>
- [3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/iv-karoly>
- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horthy-miklos>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bethlen-istvan>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/legitimizmus>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-kiralyi-honvedseg>
- [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-tavirati-iroda>
- [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/detronizacio>